

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه

و تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات

به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۱۰ / شوال المکرم / ۱۴۴۵ / هـ ق مطابق ۳۱ / حمل / ۱۴۰۳ هـ ش

فضیلت ، آداب و اعمال مسنونه روز جمعه

أحمد لله الذي خص هذه الأمة المحمدية، بما أدر لها من الفضائل السنيّة، والصلاة والسلام على سيدنا محمد خير البرية، وبعد:

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم : { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ . فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ } الجمعة: (۱۰)

الله جل جلاله امت حضرت محمد صلی الله علیه وسلم را خصوصیت های اعطاء کرده که دیگر امت هارا نداده است، که از جمله آنها یکی روز جمعه است، الله تعالی به دادن این روز امت محمد صلی الله علیه وسلم را نوازش کرده است، آن روزیکه آنرا سید الايام گفته میشود و به نزد الله تعالی مقام و فضیلت بزرگ دارد.

روز جمعه را از این جهت جمعه گفته میشود که در هر هفته در این روز مسلمانان در عبادت گاه های بزرگ جمع میشوند. تفسیر ابن کثیر (۴ / ۴۳۸)

و یا اینکه در این روز الله تعالی گل تر شده آدم علیه السلام را جمع کرد. چنانچه که در حدیث شریف آمده است: (یا سلمان یوم الجمعة فيه جمع أبوک أو أبوکم). صحیح ابن خزیمه (۳ / ۱۱۸) و اسناده حسن

روز جمعه را در دوران جاهلیت [یوم العروبة] گفته میشد و برای اولین بار انصار مدینه منوره روز جمعه را برای بار دوم بنام جمعه نام گذاری کردند. در یک روایت آمده است: (عَنْ ابْنِ سِيرِينَ قَالَ: جَمَعَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ قَبْلَ أَنْ يُقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَبْلَ أَنْ تَنْزِلَ الْجُمُعَةُ وَهُمْ الَّذِينَ سَمَوْهَا الْجُمُعَةَ، فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ لِلْيَهُودِ: يَوْمَ يَجْتَمِعُونَ فِيهِ كُلَّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ، وَلِلنَّصَارَىٰ أَيْضًا مِثْلُ ذَلِكَ، فَهَلُمَّ فَلْنَجْعَلْ يَوْمًا نَجْتَمِعُ وَنَذْكُرُ اللَّهَ وَنُصَلِّي وَنُشْكِرُهُ فِيهِ، أَوْ كَمَا قَالُوا: فَقَالُوا: يَوْمَ السَّبْتِ لِلْيَهُودِ، وَيَوْمَ الْأَحَدِ لِلنَّصَارَىٰ، فَاجْعَلُوهُ يَوْمَ الْعُرُوبَةِ، وَكَانُوا يُسَمُّونَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَوْمَ الْعُرُوبَةِ، فَاجْتَمَعُوا إِلَىٰ أَسْعَدَ بْنِ زُرَّارَةَ فَصَلَّىٰ بِهِمْ، يَوْمَئِذٍ وَذَكَرَهُمْ فَسَمَّوْهُ الْجُمُعَةَ، حَتَّىٰ اجْتَمَعُوا إِلَيْهِ، فَذَبَحَ أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ لَهُمْ شَاةً فَتَعَدَّوْا وَتَعَشَّوْا مِنْ شَاةٍ وَاحِدَةٍ، وَذَلِكَ لِقَلْتِهِمْ "، فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِي ذَلِكَ بَعْدَ ذَلِكَ: { إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ } [الجمعة: ۹] مصنف عبد الرزاق الصنعاني (۳ / ۱۵۹)، روح المعاني (۱۴ / ۲۹۴)

ترجمه:- از امام ابن سيرين رحمه الله روایت است او میگوید: باشندگان مدینه نماز جمعه را اداء کردند قبل از اینکه نبی علیه السلام به مدینه تشریف بیاورند و قبل از اینکه سوره الجمعة نازل شود، اینها کسانی بودند که جمعه را بنام جمعه نامگذاری کردند، انصار گفتند: از برای یهود یک روزی است که در هر هفت روز در آن جمع میشوند و از برای نصارا هم اینطور یک روزی است، بیائید که ما هم برای خود یک روز را تعیین کنیم که در آن روز جمع شویم والله تعالی را در آن یاد کنیم و نماز

اداء نمائیم ودر آن روز شکر پروردگار را بجا آوریم ،واینطور گفتند:روز شنبه از برای یهود و روز یکشنبه از برای نصارا است.پس تعیین کنید از برای (جمع شدن)در روز عروبه ایشان در زمان سابق روز جمعه را روز عروبه میگفتند وهمه به نزد اسعد ابن زراره جمع شدند و او از برای شان نماز جماعت را در این روز اداء کرد وبه ایشان نصیحت کرد وهمین بود که ایشان این روز را بنام جمعه نامگذاری کردند تا اینکه همه مردم درآن جمع شوند واسعد ابن زراره برای این مردم یک گوسفند را ذبح کرد ومردم چاشت وشام از آن گوسفند خوراک کردند زیراکه تعداد ایشان کم بود، پس الله تعالی در این باره این آیت را نازل کرد: {إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ} [الجمعة: ۹]

روز جمعه خصوصیت امت آخرالزمان است؛ زیرا که در امت های گذشته الله تعالی یهود ونصارا را به تعظیم جمعه امر کرد،ولی آنها در تعیین این روز اختلاف کردند، یهودیان گفتند که مراد از این روز، روز شنبه است،زیراکه در روز شنبه الله تعالی از پیدا کردن مخلوق فارغ شد،پس آنها شنبه را برای تعظیم انتخاب کردند، نصارا گفتند: که مراد از روز جمعه، روز یکشنبه است زیراکه الله تعالی پیدایش مخلوق را از روز یکشنبه شروع کردند، پس آنها از برای تعظیم روز یکشنبه را انتخاب کردند.این قومها این روزها را مقدس می شمردند. المفهم لما أشكل من تلخیص کتاب مسلم للقرطبی (۱۲۵/۷)

مگر الله جل جلاله به اساس مهربانی خود به مسلمانها روز جمعه را بدون اجتهاد بلکه به ذریعه وحی رهنمائی کرد.در حدیث شریف آمده است: (عَنْ حُدَيْفَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- : أَضَلَّ اللَّهُ عَنِ الْجُمُعَةِ مَنْ كَانَ قَبْلَنَا فَكَانَ لِلْيَهُودِ يَوْمُ السَّبْتِ وَكَانَ لِلنَّصَارَى يَوْمُ الْأَحَدِ فَجَاءَ اللَّهُ بِنَا فَهَدَانَا اللَّهُ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ فَجَعَلَ الْجُمُعَةَ وَالسَّبْتَ وَالْأَحَدَ وَكَذَلِكَ هُمْ تَبَعٌ لَنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَحْنُ الْأَخْرُونَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا وَالْأَوَّلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُقْضَى لَهُمْ قَبْلَ الْخَلَاتِقِ). صحیح مسلم (۷/ ۳)

ترجمه:- از حضرت حذیفه رضي الله عنه روایت است که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند:الله تعالی به بیراهه راند کسانی که پیش از ما بودند از روز جمعه(یهودو نصارا)،پس ماند از برای یهود روز شنبه روز تعظیم،واز برای نصارا روز یکشنبه روز تعظیم، پس الله تعالی مارا بوجود آورد ورهنمائی کرد از برای ما روز جمعه را بدون از اجتهاد وفکر وگرداند روز جمعه را از برای ما به عوض روز شنبه برای یهودیان وروز یکشنبه برای نصارا وهمچنان اینها(یهود ونصارا) در روز قیامت تابع ما میباشند، ما امت اخر هستیم دردنیا واولین امت می باشیم در روز قیامت در باره ایشان فیصله صورت میگیرد پیش از همه مخلوقات. ودر دخول جنت هم اول میباشند.

در روز جمعه حوادث وواقعات بزرگی به وقوع پیوسته که به فضیلت این روز دلالت میکند مانند: پیدایش آدم علیه السلام وداخل کردن آدم علیه السلام در بهشت وبیرون کردن آدم علیه السلام از بهشت در روز جمعه ودیگر اینکه قیامت در روز جمعه قائم میشود.دریک حدیث شریف آمده است: (خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ : فِيهِ خُلِقَ آدَمُ ، وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ). رواه مسلم .

ترجمه:بهترین روزیکه آفتاب در آن طلوع میکند روز جمعه است در این روز آدم علیه السلام پیدا شده ودر این روز آدم علیه السلام به جنت داخل شده ودر این روز از جنت بیرون کرده شده وقیامت قائم نمیشود مگر در روز جمعه.

ودر یک حدیث شریف دیگر آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَطْلُعُ الشَّمْسُ وَلَا تَغْرُبُ عَلَى يَوْمٍ أَفْضَلَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ). مسند أحمد ط الرسالة (۱۱۶/ ۱۳)

ازابو هریره رضي الله عنه روایت است که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است:آفتاب طلوع وغروب نمی کند در آن روز.یکه بهتر باشد مگر روز جمعه.

از فضائل این روز یکی این هم است که این روز از برای مسلمانان روز عید است .ودر یک حدیث شریف آمده است:(عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ هَذَا يَوْمٌ عِيدٌ ، جَعَلَهُ اللَّهُ لِلْمُسْلِمِينَ ، فَمَنْ جَاءَ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ ، وَإِنْ كَانَ طَيْبٌ فَلْيَمَسَّ مِنْهُ ، وَعَلَيْكُمْ بِالسَّوَاكِ). [سنن ابن ماجه، ابن أبي شيبة قال المنذرى: اسناده حسن]

ترجمه:- از عبد الله بن عباس رضي الله عنهما روایت است که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است: یقیناً روز جمعه (روز عید است که الله تعالی از برای مسلمانان تعیین کرده است، پس کسیکه به نماز جمعه می آید باید غسل کند و خوشبوئی استعمال کند و دیگر مناسب است بر شما که مسواک استعمال کنید.

در یک حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فِي جُمُعَةٍ مِنَ الْجُمُعِ : يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ إِنَّ هَذَا يَوْمٌ جَعَلَهُ اللَّهُ تَعَالَى لَكُمْ عِيدًا، فَأَغْتَسِلُوا وَعَلَيْكُمْ بِالسَّوَاكِ). السنن الكبرى للبيهقي

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است او میگوید که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند: در یک جمعه ای از جمعه ها، ای گروه مسلمانان! یقیناً این روز را الله تعالی از برای شما عید گردانیده است، پس غسل کنید در این روز و برای شما مناسب است که در این روز مسواک استعمال کنید

در روز جمعه یک ساعتی نهفته است است که دعای مسلمان در آن قبول میشود. در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَأَنْشَارَ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا). صحيح البخاري

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلى الله عليه وسلم از روز جمعه یاد آوری کردند و فرمودند: در روز جمعه ساعتی است که اگر مسلمان در آن ساعت برابر شود درحالیکه به نماز ایستاده باشد و یا از الله تعالی چیزی طلب کند مگر اینکه داده میشود از برای او آنچه که خواسته باشد و به دست خود اشاره کردند گویا که این ساعت راکم شمردند. یعنی وقت این ساعت بسیار کم است.

بعضی علماء میگویند که وقت قبولیت دعا در روز جمعه وقت نشستن امام به منبر است از این وقت شروع میشود تا ختم نماز.

دلیل ایشان این حدیث است: (عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ لِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ: أَسَمِعْتَ أَبَاكَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شَأْنِ سَاعَةِ الْجُمُعَةِ؟ قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: هِيَ مَا بَيْنَ أَنْ يَجْلِسَ الْإِمَامُ إِلَى أَنْ تُفْضَى الصَّلَاةُ). صحيح مسلم (٢/ ٥٨٤)

ترجمه:- ابی بردة بن ابی موسی الاشعری روایت میکند که برای من عبدالله ابن عمر گفت: آیا تو از پدرت شنیده ای که از رسول الله صلى الله عليه وسلم حدیث بیان میکند درباره (قبولیت دعا) در ساعتی از روز جمعه، گفت بلی! من شنیده ام که میگفت: که من از رسول الله صلى الله عليه وسلم شنیدم که ایشان میگفتند که این ساعت در بین نشستن امام در منبر و تا ختم نماز است.

دیگر اینکه در روایت مسلم آمده است: که ((وهي ساعة خفيفة)) این کم وقت است طولانی نیست از این معلوم میشود که این وقت بعد از نماز دیگر نیست زیرا که بعد از نماز دیگر تا غروب وقت زیادی است.

بعضی علماء کرام میگویند: که در روز جمعه وقت قبولیت دعا بعد از نماز دیگر است. دلیل ایشان این حدیث است: (عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَوْمُ الْجُمُعَةِ اثْنَتَا عَشْرَةَ سَاعَةً، لَا يُوْجَدُ فِيهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا آتَاهُ إِيَّاهُ، فَالْتَمِسُوهَا آخِرَ سَاعَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ). سنن النسائي (٣/ ٩٩) سنن أبي داود (٢/ ٢٨١)

ترجمه:- از حضرت جابر ابن عبد الله روایت است که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند: که روز جمعه دوازده ساعت است پیدا نمیشود در آن یک بنده مسلمان که از الله تعالی سوال کند چیزی را مگر اینکه الله تعالی برای او میدهد آنرا. پس شما جستجو کنید آنرا آخر آن ساعت بعد از نماز دیگر است، الله تعالی این وقت را بخاطر این پنهان کرده تا اینکه مسلمانان و مردمیکه علاقه مند اند در روز جمعه در هر ساعت آنرا جستجو کنند، زیرا امام نووی رح میگوید: این مستحب است که در

روز جمعه در همه لحظات آن دعا خواسته شود از طلوع صبح صادق الی غروب آفتاب به امید اینکه دعای ما به ساعت اجابت تصادف بکند.. [الاذکار]

امام عبد الرزاق در مصنف خود اینطور واقعه را نقل کرده که یکبار رسول الله صلی الله علیه وسلم به نماز دیگر ایستاده بودند در حالیکه صحابه کرام در عقب شان نیز ایستاد بودند در این وقت سگی آمد و میخواست که از پیش روی اینها عبور کند ناگهان به زمین افتید و مرد وقتیکه رسول الله صلی الله علیه وسلم نماز را پوره اداء کردند به صحابه کرام رو گشتانند و فرمودند: (ایکم دعا علیه؟) در بین شما چه کسی به این سگ دعای بد کرد؟ یک شخصی گفت: من به او دعای بد کردم. نبی علیه السلام فرمود: (لو دعا علی أمة من الأمم لاستجیب له) اگر شما دعا بر ملتی از ملیتها میکردید حتماً دعای بد شما قبول میشد. مصنف عبد الرزاق (۲/ ۲۳)

همچنان در حدیث شریف روز جمعه را سید الایام گفته شده است و قیامت در روز جمعه بر پا میشود. (عَنْ أَبِي لُبَابَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ سَيِّدُ الْأَيَّامِ، وَأَعْظَمُهَا عِنْدَ اللَّهِ، وَهُوَ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ يَوْمِ الْأَضْحَى وَيَوْمِ الْفِطْرِ، فِيهِ خَمْسُ خِلَالَ: خَلَقَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ، وَأَهْبَطَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ إِلَى الْأَرْضِ، وَفِيهِ تَوَفَّى اللَّهُ آدَمَ، وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يَسْأَلُ اللَّهُ فِيهَا الْعَبْدُ شَيْئًا إِلَّا أُعْطَاهُ، مَا لَمْ يَسْأَلْ حَرَامًا، وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ، مَا مِنْ مَلِكٍ مُقْرَبٍ، وَلَا سَمَاءٍ، وَلَا أَرْضٍ، وَلَا رِيَّاحٍ، وَلَا جِبَالٍ، وَلَا بَحْرٍ، إِلَّا هُنَّ يُشْفِقْنَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ). سنن ابن ماجه (۱/ ۳۴۴) في الزوائد إسناده حسن، مسند أحمد (۲۴/ ۳۱۴)

ترجمه:- از ابولبابه بن عبد المنذر رضي الله عنه روایت است او میگوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: یقیناً روز جمعه سید الایام است و در بین روزها روز بزرگ است نزد الله تعالی، روز جمعه نزد الله تعالی خیلی بزرگ است نسبت به عید فطر و عید اضحی

در این روز پنج نوع واقعات رخ داده است، در این روز الله تعالی حضرت آدم علیه السلام را پیدا کرد، و در این روز الله تعالی آدم علیه السلام را به زمین پائین کرد، و در این روز الله تعالی روح آدم علیه السلام را قبض کرده است، در این روز یک ساعتی است که نمی خواهد بنده از پروردگار خود چیزی مگر اینکه برایش داده میشود تا وقتیکه سوال حرام نکند و در این روز قیامت برپا میشود، نیست هیچ ملک مقرب به پروردگار و نه آسمان و نه زمین، نه کوه ها و بحر ها مگر اینکه این همه میترسند از روز جمعه (که مبدا قیامت برپا شود).

از این حدیث شریف به صراحت معلوم میشود که این همه مخلوق میدانند که قیامت در روز جمعه برپا می شود. [حاشیة السندي علی ابن ماجه]

فضیلت دیگر از برای روز جمعه این است که در این روز گناهان بنده گان بخشیده می شود در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- كَانَ يَقُولُ: الصَّلَاةُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانَ إِلَى رَمَضَانَ مَكْفَرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ). صحیح مسلم (۱/ ۱۴۴)

ترجمه:- نماز های پنجگانه و یک جمعه تاجمه دیگر و یک رمضان تارمضان دیگر مکفرات اند از برای گناهانیکه در بین آنها صورت گرفته وقتیکه از گناهان کبیره پرهیز کرده شود.

در حدیث دیگر آمده : (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ). سنن أبی داود ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند کسیکه وضو کند ووضوی کامل کند باز به نماز جمعه بیاید و به خطبه گوش بدهد بخشیده می شود از برای او آن گناهانیکه از یک جمعه تا جمعه دیگر انجام داده است .

کسی که در روز جمعه و یاشب جمعه وفات شود و بخاک سپرده شود از عذاب قبر در امان می باشد .
در حدیث شریف آمده: (عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَوْ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ إِلَّا وَقَاهُ اللَّهُ فِتْنَةَ الْقَبْرِ). سنن الترمذی ترجمه:- از عبدالله بن عمرو رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است اینطور مسلمانانی نیست که بمیرد در روز جمعه و یادر شب جمعه مگر اینکه الله او را حفاظت میکند از عذاب قبر.
امام ترمذی میگوید : در روز جمعه جهنم گرم نمی شود و در وازه جهنم بند می باشد. [نوادراصول]

اعمال مستحب و سنت در روز جمعه:

اعمال مستحب و سنت در روز جمعه قرار ذیل است:

۱- در روز جمعه غسل کردن سنت است. در یک حدیث شریف آمده: مَنْ جَاءَ مِنْكُمْ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ). صحیح البخاری ترجمه: کسیکه از شما برای ادای نماز جمعه اراده کند باید غسل نماید.
در روایت مسلم آمده است: (إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْتِيَ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ) صحیح مسلم ترجمه: کسیکه از شما اراده کند که به نماز جمعه بیاید باید غسل کند.

در روایت امام حاکم آمده است: (مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كَانَ فِي طَهَارَةٍ إِلَى الْجُمُعَةِ الْآخِرَى). المستدرک للحاکم ترجمه:- کسیکه در روز جمعه غسل کند این شخص پاک میباشد از چرک تا جمعه آینده.

۲- پیاده رفتن برای ادای نماز جمعه، با کمال سکون و وقار مستحب است.
در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ: إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَأْتُوهَا تَسْعُونَ وَأَتُوهَا تَمْشُونَ وَعَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتُوا). سنن أبی داود- (۱ / ۲۲۳)
ترجمه:- از ابو هریره رضی الله عنه روایت است او میگوید من از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیده ام که فرمودند: وقتیکه برای نماز اقامت گفته شود شما برای ادای نماز به سرعت نیائید بلکه آرام آرام به نماز بیائید و به شما سکون و وقار لازم است، پس کدام حصه نماز را که گرفتید آنرا اداء کنید و کدام حصه که از شما فوت شد آنرا پوره کنید یعنی آنرا اعاده کنید.

۳- برای نماز جمعه در وقت اول رفتن مستحب است.

کسیکه در اول وقت به نماز جمعه برود ثواب او زیاد است نسبت به کسیکه بعد از وقت اول برود، در یک حدیث شریف آمده است: (مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَهُ، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّلَاثَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا أَقْرَنَ، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتِ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ). متفق علیه

ترجمه:- کسیکه در روز جمعه مانند غسل جنابت غسل کند، سپس در اول وقت به نماز جمعه برود آنقدر ثواب مستحق میشود مثلیکه یک شتر را خیرات کند، کسیکه در ساعت دوم به جماعت برود مستحق آنقدر ثواب میشود مثلیکه یک گاو را خیرات کند و کسیکه در ساعت سوم برود طوری است که یک گوسفند شاخ دار را خیرات کند و کسیکه در ساعت چهارم برود مثلیکه یک مرغ را خیرات کند، کسیکه در ساعت پنجم برود مثلیکه یک تخم مرغ را خیرات کند. وقتیکه امام به خطبه بلند شود و خطبه را شروع کند ملائک نام نویسی مردم را بند میکنند و به خطبه گوش فرا میدهند.

و به همین مضمون در یک حدیث شریف آمده است که نبی علیه السلام فرمودند: (إِذَا كَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَقَفَتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ وَمَثَلُ الْمُهْجَرِ كَمَثَلِ الَّذِي يُهْدِي بَدَنَةً ثُمَّ كَالَّذِي يُهْدِي بَقْرَةً ثُمَّ كَبْشًا ثُمَّ دَجَاجَةً ثُمَّ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَّأَ صُحُفَهُمْ وَيَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ). صحیح البخاری.

ترجمه:- وقتیکه روز جمعه فرا رسد ملائک در دروازه های مسجد ایستاد میشوند و مینویسند شخصیکه اول بیاید، سپس به تعقیب آن دیگر دیگر... کسیکه اول می آید نام او اول نوشته میشود کسیکه دوم می آید نام او به تعقیب آن نوشته میشود به همین ترتیب مردم آینده نام نویسی میشوند پس کسیکه در ساعت اول در مسجد بیاید مثال او طوری است که شخصی بخاطر رضای الله شتر را خیرات کند، شخص دوم که بعداً آمده است مثلیکه یک گاو را بخاطر رضای الله خیرات کند، سپس شخص بعدی مثال آن طوری است که یک گوسفند را به رضای الله خیرات کند، سپس شخص بعدی مثال آن طوری است مثلیکه یک مرغ را خیرات کند و شخص بعدی مثال طوری است مثلیکه یک تخم مرغ را خیرات کند. پس وقتیکه امام برای ارائه و یا قرائت خطبه بلند شود ملائک کتابهای خود را بند میکنند و به خطبه گوش فرا میدهند.

۴- در روز جمعه بدن را پاک کردن، گرفتن ناخون ها، پاک کردن مو های زیر بغل و زیر ناف مستحب است. در یک حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْلِمُ أَظْفَارَهُ وَيَقْصُ شَارِبَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَبْلَ أَنْ يَخْرُجَ إِلَى الصَّلَاةِ). مسند البزار ورواه البغوي بسنده عن عبد الله بن عمرو ابن العاص.

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم ناخونها و بروت های خود را کم میکرد در روز جمعه قبل از اینکه به نماز جمعه برود.

در یک روایت آمده است: (عن نافع؛ أن عبد الله بن عمر كان يقلم أظفاره، ويقص شاربه في كل جمعة). الجامع لابن وهب ترجمه:- نافع رحمه الله میگوید که عبدالله بن عمر رضی الله عنه کم میکرد ناخونها و بروت های خود را در هر جمعه. به نزد احناف در هر هفته ناخون ها و موی هارا دور کردن بعد از نماز جمعه افضل است.

در فتاوی شامی آمده است: الْأَفْضَلُ حَلْقُ الشَّعْرِ وَقَلْمُ الظُّفْرِ بَعْدَهَا أَي بَعْدَ الْجُمُعَةِ. فِي التَّنَازُحَانِيَّةِ : وَيُكْرَهُ تَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ ، وَقِصُّ الشَّارِبِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ لِمَا فِيهِ مِنْ مَعْنَى الْحَجِّ وَذَلِكَ قَبْلَ الْفَرَاغِ مِنَ الْحَجِّ غَيْرُ مَشْرُوعٍ. رد المحتار (۶ / ۱۳۰-۱۲۹)

علامه طحطاوی به این سخن مخالفت کرده است او میگوید که این سخن اعتبار ندارد زیرا این در مقابل نص تعلق است. حاشیة الطحطاوي على المراقي (ص: ۳۴۱)

۵- در روز جمعه پوشیدن لباس پاک و خوبتر و استعمال خوشبوئی مستحب است.

در روز جمعه پوشیدن لباس پاک و زیبا و استعمال خوشبوئی از جمله آداب و مستحبات جمعه است. در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ قَالَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-: مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَيْسَ مِنْ

أَحْسَنَ ثِيَابِهِ وَمَسَّ مِنْ طِيبٍ - إِنْ كَانَ عِنْدَهُ - ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَلَمْ يَتَخَطَّ أَعْنَاقَ النَّاسِ ثُمَّ صَلَّى مَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ ثُمَّ أَنْصَتَ إِذَا خَرَجَ إِمَامُهُ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ صَلَاتِهِ كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ جُمُعَتِهِ الَّتِي قَبْلَهَا). سنن أبي داود

ترجمه:- از ابوسعید خدری و ابوهریره رضی الله عنهما روایت است ایشان میگویند که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: کسیکه در روز جمعه غسل کند ولباس زیبای خود را بپوشد و خوشبوئی استعمال کند اگر داشته باشد و بعد به نماز جمعه برود و از شانه های مردم عبور نکند (یعنی وقت برود وهر جایی که مهیا بود آنجا بنشیند) سپس نماز اداء کند هر اندازه که الله به او مقدر کرده سپس به خطبه گوش فرا دهد وقتیکه امام به قرائت خطبه بلند میشود تا اینکه از نماز فارغ شود این عمل او کفاره میشود از برای گناهان او که در بین جمعه وجمعه گذشته .

۶- قرائت سوره کهف در روز جمعه مستحب است.

در روز جمعه قرائت سوره کهف مستحب است. در حدیث شریف آمده است: (مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ مِنَ النُّورِ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ). المستدرک للحاکم، السنن الکبری للبيهقي

ترجمه:- کسیکه سوره کهف را در روز جمعه تلاوت کند از برای او روشن میشود ما بین دو جمعه .

در روایت حاکم نیشاپوری آمده که از جای او تا مکه مکرمه از برای او نور میباشد.

۷- در روز جمعه بسیار دعا کردن مستحب است، زیرا که در روز جمعه ساعتی است که در آن دعای مسلمان اگر برابر شود قبول میشود واین ساعت معلوم نیست، بعضی علماء این ساعت را در ختم روز جمعه بعد از نماز دیگر شمرده اند، بعضی علماء در وقت خطبه شمرده اند.

۸- در روز جمعه درود گفتن به رسول الله صلی الله علیه وسلم مستحب است. در حدیث شریف آمده است: ^② إِنْ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمُ الْجُمُعَةَ، فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ، فَإِنَّ صَلَاتِكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ). رواه ابوداود باسناد صحیح

ترجمه:- یقیناً در بین روزها بهترین روز روز جمعه است در این روز بر من درود بیشتر بگوئید زیرا درود شما بر من پیش میشود.

امام شافعی رحمه الله میگوید : (وأحب كثرة الصلاة على النبي صلى الله عليه وسلم في كل حال ، وأما في يوم الجمعة وليلتها أشد استحباباً). معرفة السنن والآثار للبيهقي (۲۰۷/۵)

۹- به امام مناسب است که به نیت اتباع فعل رسول الله صلی الله علیه وسلم در روز جمعه در رکعت اول سوره (الجمعه) ودر رکعت دوم سوره (الکافرون) را بخواند ویا (سبح اسم ربك الأعلى)، و (هل أتاك حديث الغاشية) را بخواند.